

УДК 597.551.2

МІЖРІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОЗРІВАННЯ СТАТЕВИХ ПРОДУКТІВ ОСНОВНИХ ПРОМИСЛОВИХ ВИДІВ РИБ ВЕЛИКИХ ВОДОСХОВИЩ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

С. В. Курганський, skurgansky@ukr.net, Інститут рибного господарства Національної академії аграрних наук України, м. Київ

О. А. Бузевич, kievskoe23@ukr.net, Інститут рибного господарства Національної академії аграрних наук України, м. Київ

Умови формування статевих продуктів у основних промислових риб Київського та Канівського водосховищ на початку березня 2023 р. в цілому були наближені до середньобагаторічних [1]. Для 90% самців та самиць шуки стадія зрілості гонад була встановлена як IV–V; особини на V–VI стадіях зрілості зафіксовані не були. Відмічена масова нерестова активність шуки з утворенням ходових скупчень. Всі плідники інших видів із раннім нерестом (окунь, білізна) характеризувались гонадами IV стадії зрілості.

Пік нересту шуки у водосховищах припав на останню декаду березня; в цей же період відмічені перші плідники білізни на IV–V стадії. Масовий нерест шуки закінчився на початку квітня при температурі води 5...7°C. В другій половині березня зафіксовано формування ходових скупчень окуня, плітки; всі плідники цих видів характеризувались гонадами IV стадії зрілості.

Станом на кінець травня 2023 р. спостерігалась затримка нересту середньонерестуючих видів (лящ, судак, плітка), тривалість якої може бути оцінена як 10–15 діб. Враховуючи, що нерестові температури для цих видів були досягнуті у терміни, які незначно відрізняються від середньобагаторічних (з деяким їх пониженням у першій половині травня), основною причиною цього явища слід вважати уповільнений набір активних температур плідниками для остаточного дозрівання статевих продуктів. Так, особини, які не віднерестували, були відмічені для таких видів як лящ, судак та плітка. Більшість проаналізованих плідників плоскирки характеризувались гонадами IV стадії зрілості; у 30% самців та 20% самиць стан зрілості гонад наблизився до V стадії.

Плідники краснопірки характеризувались гонадами IV стадії зрілості, перше ікрометання було зафіксовано у 20% самиць; середній показник ГСІ склав 10,4%. Більшість проаналізованих плідників плоскирки (самці та самиці) характеризувались гонадами на IV стадії зрілості; у 30% самців та 20% самиць стан зрілості гонад наблизився до V стадії. Проаналізовані плідники лина характеризувались гонадами IV стадії зрілості.

Динаміка температури води у Київському та Канівському водосховищах за останню декаду травня 2023 р. (зростання в середньому на 2,0°C) свідчила, що сума активних температур, яка буде набрана плідниками в період 1.06–9.06 складатиме 170–190 градусодіб, що свідчило про високу вірогідність закінчення масового нересту основних видів із пізнім нерестом у першій декаді червня. Відповідно, зроблено висновок про відсутність однозначних підстав для подовження термінів нерестової заборони. Фактичне проходження нерестової кампанії у 2023 р. показало, що даний висновок був в цілому обґрунтованим.

Гідрометеорологічна ситуація на водних об'єктах Київської області у першій половині березня 2024 р. характеризувалась загальною тенденцією до зниження температури води, проте її значення цілком уклались в діапазон природних міжрічних коливань. Температура води у водосховищах становила: на основному плесі — 2...3°C, на мілководних ділянках — до 5°C. У водосховищах гонади як самців, так і самиць шуки характеризувались наступними стадіями зрілості: 91% — IV–V стадія, 9% — V стадія.

Плідники інших видів із раннім нерестом (окунь, білізна) характеризувались гонадами IV стадії зрілості, для 27% самців та 8% самиць окуня відмічений перехід гонад до IV–V стадії зрілості. Масове утворення стабільних нерестових скупчень для цих видів не зафіксоване. Проаналізовані особини плітки водосховищ Київської області характеризувались наступним розподілом: самиці — 89% — III стадія зрілості, 11% — IV стадія зрілості; самці — 70% — III стадія зрілості, 30% — IV стадія зрілості.

Динаміка температури води у водосховищах Дніпра в другій декаді березня 2024 р. (зростання в середньому на 0,3°C) свідчила, що проходження набору активних температур відбуватиметься у терміни, які дещо перевищують середньо-багаторічні. При цьому середня сума температур в квітні для початку нересту у водосховищах Київської області складає: окунь — 132±35 градусодіб; плітка — 210±38 градусодіб. При середній температурі води 6,5°C в третій декаді березня — першій декаді квітня розрахунковий період дозрівання плідників складав мінімум 20 діб, що, враховуючи досить високий коефіцієнт варіабельності періоду дозрівання (близько 30%), свідчило про можливість зсування термінів заборони.

Станом на третю декаду травня 2024 р. у водосховищах закінчився масовий нерест ляща та судака (90% проаналізованих плідників цих видів вже віднерестували); залишкова ікра у самиць плітки відмічена не була. Плідники сріблястого карася в основному (80%) характеризувались гонадами IV–V стадії зрілості, що свідчило про проходження другого піку нересту цього виду. У третій декаді травня розпочався масовий нерест синця, відмічений нерест сазана; стан гонад плідників плоскирки, краснопірки та лина свідчили про їх безпосередню готовність до масового нересту на початку червня.

На відміну від минулих років, нерестова активність шуки в кінці лютого 2025 р. зафіксована не була, що пов'язано зі зменшенням температури води. Станом на 20 березня 2025 р. були відмічені особини шуки з гонадами на V та VI стадії зрілості. Плідники окуня дніпровських водосховищ в основному характеризувались гонадами IV стадії зрілості, для 55% самців та 18% самиць окуня відмічений перехід гонад до IV–V стадії зрілості, тобто швидкість дозрівання статевих продуктів помітно прискорилась, що зумовлено підвищенням температури води до 3–6°C на основному плесі та 5–8°C на мілководних ділянках. Для плітки прискорення дозрівання статевих продуктів було виражено меншою мірою: 82% самиць мали гонади на III стадії зрілості, 18% — на III–VI стадії; 47% самців були на III–IV стадії зрілості, 53% — на IV стадії.

Масовий нерест окуня розпочався у першій декаді квітня при температурі води 6...7°C на основному плесі та 7...9°C на нерестовищах; станом на 10.04.2025 р. віднерестувало 50% плідників окуня. На початку травня закінчився нерест таких

видів як плітка (тараня) та окунь (станом на 10.05.2025 р. лише 5% плідників плітки мали гонади на IV–V стадії зрілості, 95% — на VI стадії зрілості). Масовий нерест ляща розпочався на початку травня при температурі води 13–15°C; проте внаслідок зменшення температури води у першій декаді травня терміни його проходження суттєво подовжились і станом на 15.05.2025 р. плідники ляща у водосховищах характеризувались наступним розподілом зрілості гонад: самиці — 16% — IV–V стадія зрілості, 10% — V стадія зрілості, 74% — VI стадія зрілості; самці — 18% — V стадія зрілості, 82% — VI стадія зрілості. Всі проаналізовані плідники судака в цей період характеризувались гонадами IV–V стадії зрілості. Масовий нерест цього виду у водосховищах розпочався при температурі води 14–16°C і станом на 25.05.2025 р. до 90% плідників судака мали гонади на VI стадії зрілості. Перше ікротетання сріблястого карася зафіксовано в першій декаді травня, станом на 25.05.2025 р. гонади 31% проаналізованих плідників цього виду знаходились на V стадії зрілості, 69% — на V–VI стадії зрілості.

Таким чином, в міжрічному аспекті відмічаються суттєві відмінності в термінах дозрівання статевих продуктів основних промислових видів риб, зумовлені насамперед особливостями гідрометеорологічної ситуації, проте потреба в принциповому коригуванні механізмів встановлення термінів нерестової заборони [2] на сьогодні відсутня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Water Level and Temperature as the Main Factors Responsible for the Formation of Conditions for Aboriginal Fish Fauna Effective Reproduction in the Kremenchuk Reservoir / Rudyk-Leuska N. et al. // *Hydrobiological Journal*. 2023. No. 1. P. 57–66.
2. Правила промислового рибальства у внутрішніх рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах) : затв. наказом Мінагрополітики України від 10 квітня 2023 року № 785, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 24.04.2023 р. за № 665/39721 // База даних «Законодавство України». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0665-23#Text> (дата звернення : 01.09.2025).

УДК 597.2/5:574.2(282.247.32-924)

ВИДОВИЙ СКЛАД ТА ЧИСЕЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ПРИБЕРЕЖНИХ УГРУПОВАНЬ РИБ КАНАЛУ ДНІПРО — ДОНБАС

А. В. Кучерук, advokatkucheruk@gmail.com, здобувач вищої освіти першого бакалаврського рівня кафедри водних біоресурсів та аквакультури Дніпровського державного аграрно-економічного університету, м. Дніпро

Д. О. Кобяков, kobiakov.d.o@dsau.dp.ua, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

Іхтіологічні дослідження є важливим інструментом оцінки екологічного стану водойм, оскільки риби відіграють роль маркерів процесу змін у водних екосистемах та дозволяють оцінити комплексний вплив природних та антропогенних чинників. Канал Дніпро — Донбас (створений та введений у експлуатацію у 1982 р. на лівобережній ділянці Дніпра у Кам'янському водосховищі) є одним із ключових гідротехнічних об'єктів України, який забезпечує водопостачання терито-